

Η ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ΚΑΠΑ-Π) αποτελεί ένα σοβαρό και σύνθετο πρόβλημα δημόσιας υγείας που διαπερνά οριζόντια όλα ανεξαιρέτως τα κοινωνικά, εθνικά, θρησκευτικά, οικονομικά και μορφωτικά στρώματα, με σημαντικές άμεσες αλληλά και μακροπρόθεσμες επιβλαβείς επιπτώσεις στα ίδια τα παιδιά-θύματα, στις οικογένειές τους και στο κοινωνικό σύνολο ευρύτερα.

Διεθνή δεδομένα δείχνουν ότι το συντριπτικό ποσοστό των θανάτων ανηλίκων λόγω κακοποίησης αφορά **βρέφη και νήπια από 0 έως 4 ετών** (USDHHS, 2013· WHO, 2006). Επίσης, οι περισσότερες βρεφοκτονίες φαίνεται να οφείλονται στην παραμέληση (Putkonen et al., 2007), ενώ τα βρέφη και τα νήπια γίνονται πιο συχνά θύματα κακομεταχείρισης σε σύγκριση με παιδιά μεγαλύτερων ηλικιών (USDHHS, 2008). **Παρ' όλα αυτά, η Κακοποίηση και Παραμέληση σε βρέφη και νήπια, συνήθως, δεν ανιχνεύεται πριν από την εισαγωγή τους στο νοσοκομείο!**

● **Τι μπορώ να κάνω ως επαγγελματίας που εργάζομαι σε φορέα υγείας ή / και πρόνοιας;**

Αν είσαι επισκέπτης/-τρια υγείας, νοσηλεύτης/-τρια, κοινωνικός/-η λειτουργός, ψυχολόγος ή παιδίατρος και έχεις τη δυνατότητα να παρατηρήσεις ένα βρέφος ή νήπιο να αλληλεπιδρά –σε οποιαδήποτε ηλικία– με το γονιό του ή με το πρόσωπο που έχει αναλάβει την φροντίδα του, τότε έχεις την ευκαιρία να παρατηρήσεις ποιοτικά χαρακτηριστικά της αλληλεπίδρασης που λαμβάνει χώρα εκείνη τη στιγμή και, επομένως, να αναγνωρίσεις τυχόν βίαια διαπροσωπικά επικοινωνιακά μοτίβα στη μεταξύ τους σχέση.

Στόχος της έγκαιρης ανίχνευσης βρεφών και νηπίων που παρουσιάζουν αυξημένη επικινδυνότητα να υποστούν διαπροσωπική και ενδο-οικογενειακή βία είναι η πρωτογενής πρόληψη της ΚαΠΑ-Π.

Να θυμάσαι ότι:

- Η ανίχνευση βίας στη σχέση του βρέφους/νηπίου και του προσώπου φροντίδας του, αφορά οποιοδήποτε παιδί, δηλαδή συνολικά το γενικό παιδιατρικό πληθυσμό.
- Η ανίχνευση ενδείξεων σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί απόδειξη Κακοποίησης-Παραμέλησης του παιδιού, αλλά το πρώτο στάδιο στο συνεχές της διερεύνησης: ανίχνευση – διάγνωση – παρέμβαση.

Τυχόν ενδείξεις διαπροσωπικής βίας στο πλαίσιο της σχέσης φροντιστή-βρέφους/νηπίου δεν θα πρέπει να μένουν αναξιοποίητες, αφού μπορεί να υποδηλώνουν την ανάγκη πρώιμης παρέμβασης προς αποφυγή περισσότερο διογκωμένων και σοβαρότερων προβλημάτων ενδο-οικογενειακής βίας.

Η ανίχνευση διαπροσωπικής βίας στο πλαίσιο της σχέσης φροντιστή-βρέφους / νηπίου μπορεί να γίνει με βάση:

- α) τη συμπεριφορική ποιότητα της αλληλεπίδρασης του φροντιστή και του βρέφους/νηπίου,
- β) τη συναισθηματική ποιότητα που, κυρίως, χαρακτηρίζει τη σχέση μεταξύ φροντιστή και βρέφους/νηπίου, και
- γ) τη φυσική (σωματική) κατάσταση του βρέφους/νηπίου.

Παραδείγματα ενδείξεων μπορείτε να βρείτε στο **«Εγχειρίδιο Χρήσης του Εργαλείου INTOVIAN για την Ανίχνευση Οικογενειών με Βρέφη και Νήπια σε Πιθανό Κίνδυνο για Κακοποίηση-Παραμέληση»** (ΙΥΠ, 2015) που διατίθεται στην ιστοσελίδα του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος INTOVIAN www.intovian.eu

● **Πώς ενσωματώνω στην καθημερινή μου εργασία την ανίχνευση βρεφών και νηπίων που παρουσιάζουν αυξημένη επικινδυνότητα για διαπροσωπική και ενδο-οικογενειακή βία;**

Η ανίχνευση μπορεί να γίνει **σε οποιοδήποτε χώρο** εργάζεσαι και έρχεσαι σε επαφή με οικογένειες που έχουν παιδιά ηλικίας 0 έως 3 ετών! Για παράδειγμα, στο εξεταστήριο παιδιατρικού νοσοκομείου ή παιδιατρικού τμήματος, σε υπηρεσία πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, σε ιδιωτικό παιδιατρικό ιατρείο, στα τακτικά ή εξωτερικά ιατρεία, στο γραφείο της Κοινωνικής ή της Ψυχολογικής Υπηρεσίας, στο βρεφονηπιακό σταθμό ακόμα και στο χώρο αναμονής του ιατρείου/γραφείου σου κ.α.!

Αρκεί να θυμάσαι:

- Να παρατηρείς και να καταγράφεις τις παρατηρήσεις σου για την ποιότητα της αλληλεπίδρασης μεταξύ του προσώπου φροντίδας και του βρέφους/νηπίου, για παρούσα και μελλοντική εκτίμηση της κατάστασης.
- Να εφαρμόζεις το **«Εργαλείο INTOVIAN»**, το οποίο αξιοποιεί τις παρατηρήσεις σου και σε βοηθάει να αποφασίσεις αν η κατάσταση χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.
- Να συζητάς με το/τα πρόσωπο/-α που φροντίζει/-ουν το παιδί (ή την οικογένεια) όσα σε ανησύχησαν με τρόπο συνεργατικό και με κατανόηση για τα όσα αφηγείται η οικογένεια.
- Να προτρέπεις την οικογένεια να αναζητήσει υποστήριξη για όσα τη δυσκολεύουν στη διαχείριση του βρέφους ή του νηπίου.
- Να παραπέμπεις την οικογένεια σε εξειδικευμένους φορείς ή να ζητάς τη συνεργασία της Κοινωνικής Υπηρεσίας του φορέα σου, αν κρίνεις ότι η οικογένεια το χρειάζεται και δεν εμπίπτει στη δική σου αρμοδιότητα.
- Να επικοινωνείς με φορείς στην περιοχή ευθύνης σου που υποστηρίζουν οικογένειες με προβλήματα βίας και να συνεργάζεσαι μαζί τους για τις παραπομπές σου.

Σε κάθε περίπτωση, να θυμάσαι ότι οποιαδήποτε υπόνοια Κακοποίησης και Παραμέλησης του παιδιού παραμένει χωρίς περαιτέρω διερεύνηση, δηλαδή δεν επιβεβαιωθεί ούτε απορριφθεί, αφήνει το παιδί απροστάτευτο, την οικογένειά του αβοήθητη και τον επαγγελματία εκτεθειμένο.

● **Πώς θα μπορώ να είμαι σίγουρος/-η στην εκτίμηση μου για ενδεχόμενη κακομεταχείριση του παιδιού;**

- Η τεκμηριωμένη εκτίμηση μιας οικογένειας σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας αποτελεί **ευκαιρία για την οικογένεια** να λάβει υπηρεσίες που μπορεί να τις έχει ανάγκη, ενώ συγχρόνως συμβάλλει στη μείωση πιθανού σφάλματος του σχεδίου παρέμβασης διασφαλίζοντας την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την ανάπτυξή τους για έγκαιρη εντόπιση των παραγόντων επικινδυνότητας.
- Η τρέχουσα πρακτική υποστηρίζει την υιοθέτηση χαμηλού ουδού ανίχνευσης της ΚαΠΑ-Π, ώστε περισσότερες οικογένειες να έχουν την ευκαιρία να λάβουν την υποστήριξη που χρειάζονται έγκαιρα και αποτελεσματικά για την άμεση λήψη κατάλληλων μέτρων. Η υιοθέτηση υψηλού ουδού ανίχνευσης ΚαΠΑ-Π για την ενεργοποίηση των υπηρεσιών έχει ως αποτέλεσμα πολλές οικογένειες να αντιμετωπίζουν σοβαρά θέματα, χωρίς την κατάλληλη υποστήριξη.
- Η παραπομπή μιας οικογένειας για περαιτέρω διερεύνηση ώστε να διαπιστωθεί αν χρήζει υποστηρικτικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση προβλημάτων βίας, διασφαλίζει πως ως επαγγελματίας έκανες ό,τι καλύτερο μπορούσες για τους επωφελούμενους υπηρεσιών του φορέα σου, όπως ορίζουν οι κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας και η ισχύουσα νομοθεσία του Ελληνικού κράτους.
- Καλύτερα να ενεργοποιηθούν υπηρεσίες και οικογένεια προκειμένου να προλάβουν την ανάπτυξη πιθανών προβλημάτων βίας, παρά να ενεργοποιηθούν όταν η βία θα αποτελεί μέρος της καθημερινότητας της οικογένειας. Εξάλλου η πρόληψη κοστίζει λιγότερο σε ανθρώπινες ζωές, σε εργασίμες ανθρωπο-ώρες και σε δημόσιο χρήμα.

Βιβλιογραφία

Putkonen, H., Weizmann-Henelius, G., Collander, J., Santilla, P., Eronen, M. (2007). Neonaticides may be more preventable and heterogeneous than previously thought – neonaticides in Finland 1980–2000. Arch of Women's. Mental Health, 10, p. 15–23.

U.S. Department of Health and Human Services, Administration on Children, Youth and Families (2008). Child maltreatment 2006. Washington, DC: US Department of Health and Human Services: In press. Διαθέσιμο στο <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5713a2.htm>

U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau (2013). Child maltreatment 2012. Διαθέσιμο στο <http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/resource/child-maltreatment-2012>

WHO - World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (2006).

Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. Geneva: WHO Press.

Zero to Three (2014). DC:0-3R Σύστημα Διαγνωστικής Ταξινόμησης Ψυχικής Υγείας και Αναπτυξιακών Διαταραχών της Βρεφικής και Νηπιακής Ηλικίας, Κ. Χατζνικοιάου & Β. Καρβέλη (Επιμ.). Αθήνα: Εκδόσεις GEMA.

ΙΥΠ (2015). Εγχειρίδιο Χρήσης του Εργαλείου INTOVIAN για την Ανίχνευση Οικογενειών με Βρέφη και Νήπια σε Πιθανό Κίνδυνο για Κακοποίηση-Παραμέληση. Αθήνα: ΙΥΠ-ΔΨΥΚΠ. Διαθέσιμο στο www.ich-mhsw.gr & στο www.intovian.eu.

● Πώς βρίσκω φορείς στην περιοχή μου, όπου μπορώ να παραπέμψω οικογένειες με προβλήματα βίας όταν δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητά μου;

Η Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, έχει καταγράψει ένα μεγάλο αριθμό φορέων που παρέχουν υπηρεσίες παιδικής προστασίας. Μπορείς να κατεβάσεις τη λίστα φορέων στον ακόλουθο σύνδεσμο <http://esa-kapa-p.gr/?q=node/103>

● Υπάρχουν εργαλεία ανίχνευσης της ΚαΠα για βρέφη και νήπια που μπορούν να με βοηθήσουν να αναγνωρίσω οικογένειες με προβλήματα βίας στο πλαίσιο των επαγγελματιών μου δραστηριοτήτων;

Ναι, είναι το αποτέλεσμα του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος Intovian «Προστασία των βρεφών και των νηπίων από την ενδο-οικογενειακή βία» και αφορά σε μια σύντομη λίστα ελέγχου που συμπληρώνεται από τον/την επαγγελματία υγείας και πρόνοιας, επισκέπτη/-τρια υγείας, νοσηλεύτη/-τρια, κοινωνικό/-η λειτουργό, ψυχολόγο, ή παιδίατρο. Το «Εργαλείο INTOVIAN» συνοδεύε-

ται από το εγχειρίδιο χρήσης του εργαλείου και τα δυο διατίθενται δωρεάν σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Μπορείς να το ζητήσεις εσύ και ο φορέας σου επικοινωνώντας μαζί μας στο τηλέφωνο 210.77.15.791, ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση: ich_dos@otenet.gr.

Εναλλακτικά, μπορείς να το βρεις στην ηλεκτρονική του μορφή στην ιστοσελίδα του προγράμματος INTOVIAN: <http://intovian.eu/deliverables>

Τύπωσε όσα αντίγραφα χρειάζεσαι! Προτού το χρησιμοποιήσεις, παρακαλούμε να επικοινωνήσεις μαζί μας δεδομένου ότι η γνώμη σου είναι δυνατόν να συμβάλει στην βελτιστοποίηση του παρόντος εργαλείου!

- 1 Παρατήρησε την αλληλεπίδραση του βρέφους/νηπίου με το πρόσωπο φροντίδας του
- 2 Αναζήτησε ένα χαρακτηρισμό για τη γενική ατμόσφαιρα της μεταξύ τους επικοινωνίας
- 3 Συμπλήρωσε το «Εργαλείο INTOVIAN»:

- Σκέψου για ενδεχόμενη ΚαΠα → Ξεκίνα περαιτέρω διερεύνηση ή παράπεμψε στον κατάλληλο φορέα άμεσα, αν δεν είναι στην αρμοδιότητά σου!

- Απόκλεισε την ΚαΠα

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας

Κέντρο για τη Μελέτη και την Πρόληψη της Κακοποίησης - Παραμέλησης των Παιδιών

Φωκίδος 7, 115 26, Αθήνα, Τηλ. 210.77.15.791, 210.77.93.648

E-mail: ich_dos@otenet.gr

Ιστοσελίδα: www.ich-mhsw.gr

Με την οικονομική υποστήριξη του Προγράμματος DAPHNE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Το πρόγραμμα «Προστασία Βρεφών και Νηπίων από την Ενδοοικογενειακή Βία: Σχεδιασμός Διαγνωστικού Πρωτοκόλλου για την Κακοποίηση και Παραμέληση Βρεφών και Νηπίων και η Εφαρμογή του στο Σύστημα Δημόσιας Υγείας» (JUST/2011/DAP/AG/3283) συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Daphne (2011-2012) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής-Γενική Διεύθυνση Δικαιοσύνης (80%) και τους συμμετέχοντες φορείς-εταίρους (20%).

Η παρούσα έκδοση πραγματοποιήθηκε με την οικονομική υποστήριξη του Προγράμματος DAPHNE της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενό της φέρουν οι συγγραφείς και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι απηχεί απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ανίχνευση της Κακοποίησης και Παραμέλησης στη βρεφική & νηπιακή ηλικία

Μια νέα προοπτική για την ενίσχυση του ρόλου των Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας